

Rolnummer 4418
Arrest nr. 12/2009 van 21 januari 2009

A R R E S T

In zake : de prejudiciële vraag over artikel 301, § 2, tweede en derde lid, van het Burgerlijk Wetboek, zoals gewijzigd bij artikel 7 van de wet van 27 april 2007 betreffende de hervorming van de echtscheiding, gesteld door de Rechtbank van eerste aanleg te Turnhout.

Het Grondwettelijk Hof,

samengesteld uit de voorzitters M. Bossuyt en M. Melchior, en de rechters P. Martens, L. Lavrysen, J.-P. Moerman, J. Spreutels en T. Merckx-Van Goey, bijgestaan door de griffier P.-Y. Dutilleux, onder voorzitterschap van voorzitter M. Bossuyt,

wijst na beraad het volgende arrest :

*

* *

I. *Onderwerp van de prejudiciële vraag en rechtspleging*

Bij vonnis van 17 januari 2008 in zake J.B. tegen B.V., waarvan de expeditie ter griffie van het Hof is ingekomen op 23 januari 2008, heeft de Rechtbank van eerste aanleg te Turnhout aan het Hof gevraagd :

« De compatibiliteit van artikel 301, § 2, lid 2 en lid 3, van het Burgerlijk Wetboek met de grondwettelijke gelijkheidsbepalingen na te gaan, en meer bepaald of het onderscheid in artikel 301, § 2, lid 2 en 3, tussen enerzijds de onderhoudsschuldeiser die een zware fout beging die niet gelijk te stellen is met de in lid 3 gekwalificeerde strafrechtelijke veroordeling en anderzijds de onderhoudsschuldeiser die een strafrechtelijke veroordeling opliep zoals gekwalificeerd in lid 3, niet ongerechtvaardigd discriminatoir is ».

Memories zijn ingediend door :

- J.B.;
- B.V.;
- de Ministerraad.

Memories van antwoord zijn ingediend door :

- B.V.;
- de Ministerraad.

Bij beschikking van 19 november 2008 heeft het Hof de zaak in gereedheid verklaard en de dag van de terechtzitting bepaald op 9 december 2008, na de partijen te hebben verzocht, in een uiterlijk op 3 december 2008 in te dienen aanvullende memorie waarvan ze een kopie laten toekomen aan de andere partijen binnen dezelfde termijn, de hierna vermelde vraag te beantwoorden :

« Welke invloed heeft het arrest van het Hof van Beroep te Antwerpen van 24 september 2008 op de prejudiciële vraag ? ».

B.V. heeft twee aanvullende memories en de Ministerraad heeft een aanvullende memorie ingediend.

Op de openbare terechtzitting van 9 december 2008 :

- zijn verschenen :

. Mr. B. Martel, advocaat bij de balie te Brussel, *loco* Mr. A. Van Deun, advocaat bij de balie te Turnhout, voor J.B.;

. Mr. E. De Lange *loco* Mr. E. Jacobowitz en Mr. P. De Maeyer, advocaten bij de balie te Brussel, voor de Ministerraad;

- hebben de rechters-verslaggevers T. Merckx-Van Goey en P. Martens verslag uitgebracht;
- zijn de voornoemde advocaten gehoord;
- is de zaak in beraad genomen.

De bepalingen van de bijzondere wet van 6 januari 1989 met betrekking tot de rechtspleging en het gebruik van de talen werden toegepast.

II. *De feiten en de rechtspleging in het bodemgeschil*

In het bodemgeschil wordt, op vordering van J.B., de echtscheiding uitgesproken tegen B.V. op grond van artikel 229, § 1, van het Burgerlijk Wetboek (onherstelbare ontwrichting).

Als tegeneis vordert de verweerder een uitkering tot levensonderhoud op grond van artikel 301, § 2, van het Burgerlijk Wetboek. De eiser werpt op dat die vordering dient te worden afgewezen op grond van het derde lid van die bepaling, aangezien de verweerder bij vonnis van 15 maart 2004 werd veroordeeld wegens het toebrengen van opzettelijke slagen en verwondingen aan de eiser. De verweerder werpt op zijn beurt op dat artikel 301, § 2, derde lid, van het Burgerlijk Wetboek het beginsel van gelijkheid en niet-discriminatie schendt, waarop de rechter de voormelde prejudiciële vraag stelt.

Bij arrest van 24 september 2008 bevestigt het Hof van Beroep te Antwerpen het vonnis waarbij de prejudiciële vraag werd gesteld in zoverre dat vonnis de echtscheiding had uitgesproken op grond van artikel 229, § 1, van het Burgerlijk Wetboek, maar verklaart het incidenteel beroep inzake de tegeneis gegrond, in zoverre dat vonnis betreffende de in het geding zijnde bepaling een prejudiciële vraag had gesteld aan het Grondwettelijk Hof.

III. *In rechte*

- A -

Standpunt van B.V.

A.1. B.V. voert aan dat de in het geding zijnde bepaling, door uit een veroordeling wegens partnergeweld steeds een ontwrichting van het huwelijk af te leiden, op drie manieren een discriminatie in het leven roept tussen, enerzijds, de behoeftige onderhoudsschuldeiser die werd veroordeeld wegens een van de in artikel 301, § 2, derde lid, van het Burgerlijk Wetboek vermelde misdrijven en, anderzijds, de onderhoudsschuldeiser die een andere zware fout beging en zo onder het stelsel van het tweede lid van artikel 301, § 2, van het Burgerlijk Wetboek valt.

A.2. Ondervraagd over de invloed van het arrest van het Hof van Beroep te Antwerpen van 24 september 2008 op de door de verwijzende rechter gestelde prejudiciële vraag, werpt B.V. op dat een eventuele voorziening in cassatie tegen dat arrest krachtens artikel 1274 van het Gerechtelijk Wetboek schorsend werkt. Bijgevolg zou de zaak ingevolge het arrest van het Hof van Beroep te Antwerpen niet van de rol mogen worden geschrapt.

Standpunt van J.B.

A.3. J.B. is van mening dat de in het geding zijnde bepaling het beginsel van gelijkheid en niet-discriminatie niet schendt. Het aangevoerde onderscheid zou immers een geoorloofd doel nastreven, namelijk het tegengaan van partnergeweld. Het onderscheid zou ook een objectief karakter hebben, aangezien de in het geding zijnde bepaling niet kan worden toegepast zonder een voorafgaande strafrechtelijke veroordeling wegens partnergeweld.

Bovendien zou het risico op het verlies van de onderhoudsuitkering een adequaat middel zijn om partnergeweld te voorkomen. Tot slot zou de in het geding zijnde maatregel evenredig zijn in het licht van het nagestreefde doel.

Standpunt van de Ministerraad

A.4. De Ministerraad voert aan dat de wetgever beoogde te vermijden dat het rechtvaardigheidsgevoel wordt geschonden indien een partner die werd veroordeeld wegens partnergeweld, na de ontbinding van het huwelijk niettemin een uitkering tot levensonderhoud zou ontvangen. Bovendien zou het gebrek aan beoordelingsvrijheid van de rechter evenredig zijn met die doelstelling, aangezien diens beoordelingsmarge bij toepassing van artikel 301, § 2, tweede lid, van het Burgerlijk Wetboek enkel de ernst van de fout betreft, maar niet het al dan niet inwilligen van de vordering. Overigens zou er bij toepassing van de in het geding zijnde bepaling steeds een veroordelend vonnis voorhanden zijn dat in kracht van gewijsde is getreden.

A.5. Ondervraagd over de invloed van het arrest van het Hof van Beroep te Antwerpen van 24 september 2008 op de door de verwijzende rechter gestelde prejudiciële vraag, werpt de Ministerraad op dat het Hof « niet langer gevat is door de verwijzingsbeslissing », en dat het antwoord op de prejudiciële vraag niet meer kan bijdragen tot een oplossing voor het bodemgeschil. Een cassatievoorziening tegen het arrest van het Hof van Beroep zou bovendien geen schorsende werking hebben.

- B -

B.1.1. Artikel 301, § 2, van het Burgerlijk Wetboek luidt als volgt :

« Bij gebrek aan overeenkomst zoals bedoeld in § 1, kan de rechtbank in het vonnis dat de echtscheiding uitspreekt of bij een latere beslissing, op verzoek van de behoeftige echtgenoot een uitkering tot levensonderhoud toestaan ten laste van de andere echtgenoot.

De rechtbank kan het verzoek om een uitkering weigeren indien de verweerder bewijst dat verzoeker een zware fout heeft begaan die de voortzetting van de samenleving onmogelijk heeft gemaakt.

In geen geval wordt de uitkering tot levensonderhoud toegekend aan de echtgenoot die schuldig werd bevonden aan een in de artikelen 375, 398 tot 400, 402, 403 of 405 van het Strafwetboek bedoeld feit dat is gepleegd tegen de persoon van de verweerder of aan een poging tot het plegen van een in de artikelen 375, 393, 394 of 397 van hetzelfde Wetboek bedoeld feit tegen diezelfde persoon.

In afwijking van artikel 4 van de voorafgaande titel van het Wetboek van strafvordering kan de rechter in afwachting dat de beslissing over de strafvordering in kracht van gewijsde is getreden, aan de verzoeker een provisionele uitkering toekennen, hierbij rekening houdend met alle omstandigheden van de zaak. Hij kan het toekennen van deze provisionele uitkering ongeschikt maken aan het stellen van een waarborg die hij bepaalt en waarvoor hij de nadere regels vaststelt ».

B.1.2. Het Hof wordt door de verwijzende rechter ondervraagd over de bestaanbaarheid met de artikelen 10 en 11 van de Grondwet van het derde lid van die bepaling.

De in het geding zijnde bepaling bevat een absolute uitsluitingsgrond van de uitkering tot levensonderhoud na echtscheiding voor personen die een strafrechtelijke veroordeling hebben opgelopen wegens een van de daarin opgesomde geweldsmisdrijven, indien de feiten werden gepleegd tegen de gewezen echtgenoot van wie de uitkering wordt gevorderd.

B.1.3. In het bodemgeschil werd opgeworpen dat onderhoudsschuldeisers op wie de in het geding zijnde uitsluitingsgrond wordt toegepast, worden gediscrimineerd ten opzichte van de onderhoudsschuldeisers op wie de uitsluitingsgrond van artikel 301, § 2, tweede lid, van het Burgerlijk Wetboek wordt toegepast. Het onderscheid zou volgens de verweerder in het bodemgeschil (eiser op tegeneis) tot uiting komen in het absolute karakter van de in het geding zijnde uitsluitingsgrond, in het eeuwigdurende karakter ervan, en in de manier waarop de in het geding zijnde bepaling van toepassing is op lichte fouten.

Met name zou de afwezigheid van een rechterlijke beoordeling in de hypothese van de in het geding zijnde bepaling het beginsel van gelijkheid en niet-discriminatie schenden, doordat geen rekening kan worden gehouden met verzachtende omstandigheden of met verzoening na de feiten, terwijl de rechter dergelijke omstandigheden wel zou kunnen onderzoeken in het kader van de uitsluitingsgrond waarin artikel 301, § 2, tweede lid, van het Burgerlijk Wetboek voorziet.

B.2. Bij arrest van 24 september 2008 bevestigt het Hof van Beroep te Antwerpen het vonnis waarbij de prejudiciële vraag werd gesteld in zoverre dat de echtscheiding had uitgesproken op grond van artikel 229, § 1, van het Burgerlijk Wetboek, maar verklaart het incidenteel beroep inzake de tegeneis gegrond, in zoverre dat vonnis betreffende de in het geding zijnde bepaling een prejudiciële vraag had gesteld aan het Grondwettelijk Hof.

B.3. Het komt het Grondwettelijk Hof niet toe na te gaan of, door een vonnis teniet te doen waarin een prejudiciële vraag werd gesteld, het Hof van Beroep te Antwerpen artikel 29, § 1, van de bijzondere wet van 6 januari 1989 heeft geschonden, volgens hetwelk « tegen de beslissing van een rechtscollege [...], in zover dit aan het [Hof] een prejudiciële vraag stelt, geen enkel rechtsmiddel [kan] worden aangewend ».

B.4. Aangezien het vonnis waarin aan het Hof een vraag werd gesteld, teniet is gedaan, dient de zaak van de rol te worden geschrapt.

Om die redenen,

het Hof

beveelt de doorhaling van de inschrijving van de zaak op de rol.

Aldus uitgesproken in het Nederlands en het Frans, overeenkomstig artikel 65 van de bijzondere wet van 6 januari 1989, op de openbare terechtzitting van 21 januari 2009.

De griffier,

De voorzitter,

P.-Y. Dutilleux

M. Bossuyt